

УДК 728.03

О. Коцюрубенко,
С. Постернак,
В. Лісенко,
І. Постернак

Дослідження та використання архітектурної спадщини Одеси з позицій інженерної архітекtonіки

Анотація: В статті розглянуто трансформацію ансамблевої забудови площі Пале-Рояль в м. Одесі з позицій інженерної архітекtonіки і наведено приклад використання житлового будинку, що є об'єкта архітектурної спадщини і належить до фонові забудови центрального району м. Одеси.

Ключові слова: архітектурна спадщина, фонові забудова, житло.

Історичні осередки та частини міст сьогодні є житловим середовищем для значної кількості людей; це велика матеріальна цінність і важлива складова історико-культурної спадщини, незважаючи на часто незадовільний їх нинішній стан.

Цивілізоване суспільство не може занедбувати свою культурну спадщину під впливом тих чи інших економічних чинників, які, до речі, з часом також змінюються.

Тому історичне місто необхідно розуміти і розглядати як надзвичайно складну систему, де постійно відбувається процес інтеграції «старого» з новим».

Архітектурна спадщина — це не тільки сума збережених історичних об'єктів, це також простір, що має економічне значення. Це матеріальне втілення історії, але одночасно і ринковий продукт. Відповідно до цього ефективно управління засобами спадщини у місті означає створення умов його доступності для користувачів (клієнтів) і підбір раціональної функції для забезпечення життєдіяльності того чи іншого об'єкта.

В часі свого існування оригінальний об'єкт може бути частково пошкоджений, частково змінений, навіть зруйнований, що веде до втрати цілісності і єдності. З іншого боку, кожний об'єкт з часом може стати частиною іншої єдності (іншої цілісності) — такі трансформації часто відбувалися¹.

Як приклад такої трансформації у часі можна навести ансамблеву забудову площі Пале-Рояль. В первинному вигляді вона склалась в 1842–1843 рр. за проектом архітектора Г. Торрічеллі, під керівництвом архітектора К Даллакві². «П»-

подібне каре колишніх лавок торгових рядів розташувалось на червоних лініях вулиць Ланжеронівської, Катерининської і провулку Чайковського. Замикає простір площі — перлина Одеси — Театр опери та балету, який було збудовано у 1884–1887 рр. (арх. Фельнер Ф., Гельмер Г., Гонсіоровський Ф. В., Бернардацці А. І.). З часом будівлі перебудовувались, надбудовувались, реконструювались, змінюючи функціональне призначення. Розглянемо їх детальніше. За призначенням це будівлі із торгово-офісним приміщенням і житлові будівлі. За містобудівним значенням будівлі поділяються на пам'ятки архітектури та фонові забудову. Проведення будь-яких робіт з реставрації чи ремонтних робіт регламентується законодавчо. Будівлі, яким надано статус пам'ятки архітектури, внесено до переліку пам'яток архітектури, містобудівництва й історії м. Одеси.

- Єкатерининська, 7/ріг Театрального пров., секція торгових рядів Пале-Роялю, 1840–1843, арх. Торічеллі Г. І., Даллакві І. О.; 1888–1889, перебудова під будинок Ф. Родоканакі, арх. Гонсіоровський Ф. В., Йодко П. В.; 1899–1900, реконструкція, арх. Шеврембрандт Г. К. (пам'ятник архітектури)³.
- Єкатерининська, 9, секція торгових рядів Пале-Роялю, 1840–1843, арх. Торічеллі Г. І., Даллакві І. О.; 1903, перебудова під будинок братів Л. та Ю. Лант'є, арх. Шеврембрандт Г. К. (пам'ятник архітектури)⁴.
- Єкатерининська, 11, секція торгових рядів Пале-Роялю, 1840–1843, арх. Торічеллі Г. І., Даллакві І. О.; 1903, перебудова під будинок Сніт-

ковського, арх. Шеврембрандт Г. К.; 2000-ті, реконструкція з переплануванням під офіси, арх. Мартиненко А. В., Задворний І. Н., Чмут Н. А., інж. Суханов В. Г., Лисенко Є. В.⁵

- Ланжеронівська, 20–22 торгові ряди Пале-Роялю, 1841–1842, арх.; Торічеллі Г. І., Даллакка І. О.; кінець 1850-х, реконструкція з надбудовою, арх. Черкунов Н. Н.; 1995–1996, реконструкція з перепрофілюванням під торгово-офісної будівлю, арх. Черненко А. А.⁶
- Ланжеронівська, 10, кінець ХІХ ст., будинок Озмидова⁷.
- Ланжеронівська, 8, будинок В. Навроцького, 1893–1896 рр., арх. Яценко І. Ф. (пам'ятник архітектури); 2000-ні рр., надбудова мансарди⁸.

Що ж до будівель, які складають іншу групу будівлі фонові забудови, то де-які будівлі виведені з експлуатації і відселені (пров. Чайковського, 11), зруйновані і на їх місці ведеться нове будівництво (вул. Ланжеронівська, 10) або зведено сучасні будівлі (пров. Чайковсько, 7).

Серед будівель, які складають фонову забудову площі Пале-Рояль і які збереглися до нашого часу, є будівля за адресою пров. Чайковського 15/17. В довіднику «Будівлі та споруди м. Одеси» В. Пілявського зазначено як будинок П. Печеського. В фондах Одеського державного історико-краєзнавчого музею зберігаються креслення реконструкції цього будинку (архітектор Кундерт В. І.⁹) 1911 р. А саме плани, фрагменти розрізу і фасадів.

Будинок є досить типовим для одеської забудови з конструктивної точки зору. Конструктивна система — стінова. Конструктивна схема — поздовжньо-стінова. Стіни виконані з традиційного місцевого матеріалу — каменю-черепашнику. Перекриття підвальних поверхів виконані у вигляді склепінь, міжповерхове переkritтя — по дерев'яним балкам традиційної конструкції. На теперішній час будинок доповнено балконами та він має чотири поверхи: четвертий поверх — мансардний, що надає будівлі завершеного вигляду, хоча опорядження стін дещо не відповідає стилістиці всього фасаду.

Незважаючи на те, що будівлі не є пам'ятками містобудівництва, архітектури, історії, тим не менш вони належать до цінної ансамблевої забудови, розташованої в центральній частині Одеси. Оскільки рядова забудова, визначає кількісні та якісні характеристики міського середовища¹⁰ і є співмасштабним оточенням, тілом для пам'яток старовини¹¹, то вона також вимагає проведення заходів, спрямованих на подовження «життя» будівлям фонові забудови, а також для коригування стильових особливостей сусідніх будівель і «вирівнювання» між ними різниці. Таким рішенням може бути надбудова мансардного поверху, замість влаштування звичайного даху, що крім покращення зовнішнього фасаду, дозволяє використовувати внутрішній горіщний простір, збільшуючи таким чином житлову забезпеченість населення.

1. Постернак С. О, Коцюрубенко О. М. Інженерна архітектура житлових будівель історичної забудови міста Одеси // Реставрація, реконструкція, урбоєкологія RUR-2010: зб. наук. праць № 7–8 [щорічник південно-українського відділення національного комітету ICOMOS]. — Одеса.— С. 87–96; Лисенко В. А., Плахотний Г. Н., Карпюк Ф. Р., Золин І. Э., Коцюрубенко О. Н. Проблемы увеличения жилого фонда при реконструкции зданий // Реставрація, реконструкція, урбоєкологія RUR-2010: зб. наук. праць № 7–8 [щорічник південно-українського відділення національного комітету ICOMOS]. — Одеса.— С. 241–248; Постернак С. А, Коцюрубенко О. Н., Постернак І. М. Інженерна архітектура надземної частини житлових будівель історичного ядра міста Одеси // Вестник строительства и архитектуры: сб. научн. трудов. — Орел, 2010 — С. 240–246.
2. Історико-містобудівні дослідження Одеси / [Тимофійко В. І., Вечерський В. В., Сердюк О. М., Бобровський Т. А.]; за ред. В. В. Вечерського. — К., 2008. — 156 с.
3. Пілявський В. А. Здания, сооружения, памятники Одессы и их зодчие: справочник. — Одесса, 2010. — 276 с., ил.
4. Там само.

5. Там само.
6. Там само.
7. Схема размещения памятников градостроительства и архитектуры на территории Жовтневого района г. Одессы [предварительный вариант] / Подготовили Штербуль Н. А., Панасенко Н. А., Шулепа Е. И., Урсол Е. В., Соловьева Н. Н. — Одесса, 1990-ті роки. — 17 с.; Приложение к схеме размещения памятников градостроительства и архитектуры на территории Жовтневого района г. Одессы [предварительный вариант] / Подготовили Штербуль Н. А., Панасенко Н. А., Шулепа Е. И., Урсол Е. В., Соловьева Н. Н. — Одесса, 1990-ті роки. — 81 с.
8. Пілявський В. А. Здания, сооружения, памятники...
9. Там само.
10. Коротун І. В. Архітектурно-планувальна організація ансамблевої забудови: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. архітектури: спец. 18.00.02 «Архітектура будівель і споруд». — Київ, 2006.
11. Вечерський В. В. «Київський вінок несмаку та дивоглядів». Праці НДІ пам'яткоохоронних досліджень. Випуск 2 [Електронний ресурс]. — Режим доступу до статті: <http://www.spadshina.com.ua/index.php?sID=32&itemID=69>.

Thank you for evaluating AnyBizSoft PDF Splitter.

A watermark is added at the end of each output PDF file.

To remove the watermark, you need to purchase the software from

<http://www.anypdftools.com/buy/buy-pdf-splitter.html>